

Ars Organi 45 (1997) december

A folyóirat decemberi számában elsőként Christian Ahrens ismerteti a késő romantikus orgonaépítészet egyik különleges kísérletét, az úgynevezett „*Parabrahmorgel*” megalkotását és a hangszer leírását. A Friedrich Weigle (Echterdingen bei Stuttgart) orgonaépítő és a J. & P. Schiedmayer (Stuttgart) harmóniumkészítő cégek által tervezett és kivitelezett zeneszerszám e két hangszer-típus ötvözete; vele a zenekar hangzását és dinamikai lehetőségeit kívánták minél jobban megközelíteni. A folyamatos crescendo-decrescendo-t a harmónium szelvényozásának szabályozása tette lehetővé, a kellő hangszíngazdagságot és hangerőt pedig az orgona biztosította. A „*Parabrahmorgel*” típusából mindössze három példány készült, az első 1908-ban az eichwaldei evangélikus templom számára (III/17). Szanszkrit eredetű, a *para* és a *bráhma* / *bráhmána* szavakból származó elnevezése arra a lehetőségre utal, melyet —egy 1905-ben megjelent szótár megfogalmazása szerint— „a legfelsőbb isteni lényeg” megismeréséhez a hangszer kínál. E sajátos orgona ismertetése után a szerző korabeli írások alapján idézi fel, hogy azt milyen irodalom eljátszására találták alkalmasnak, s vázolja használatának mai lehetőségeit is.

Günter Seggermann tanulmányában az 1925-ös hamburgi orgonakongresszusnak a város orgonaépítészetére gyakorolt hatását az 1940-ig ott felépült új hangszerreken mutatja be. Míg a német orgonamozgalmat elindító kongresszus főideológusának, Hans-Henny Jahnn-nak a barokk hangszeres vizsgálatá során a modern orgonaépítésze-tről kialakult alapelvei Németország távolabbi részében csak a 60-as években találtak kedvező fogadtatásra, addig a hamburgi orgonaépítésben már igen korán, a 20-as, 30-as években ezek gyakorlati alkalmazására is sor került. Kezdetben e neobarokk diszpozíciójú hangszeres még elektromos táskaladás szerkezettel készültek, rövidesen megjelent azonban az elektromos csúszkaláda, majd —a 30-as évek főként kisebb hangszeresiben— a mechanikus játszó- és regisztertraktúra is. Néhány orgona homlokzatát fa illetve betonrács képezte (melyben a korabeli építészetnek az orgonaház vonatkozásában nyilvánvalóan félreértelmezett funkcionalista szemlélete tükröződött). A magyarországi olvasónak ismerősnek tűnhet Jahnn 1926-ban a *Lichtwarkschule* számára tervezett, de végül csak 1931-ben kivitelezett orgonájának néhány extravagáns megoldása: a regiszterek felosztása *masculin* és *feminin* játékokra, a pedál rendkívüli hangterjedelme (C–a') valamint a pedálváltozatok basszus/diszkant (disz⁰/e⁰) szerint osztott kapcsolási lehetősége Geyer József korabeli orgonatervein (Szeged, Fogadalmi templom; Csíksomlyó, kegytemplom; Budapest, Lehel téri Szt. Margit-templom; Budapest-Remetekertváros, Szentlélek-templom) is jelentkeznek.

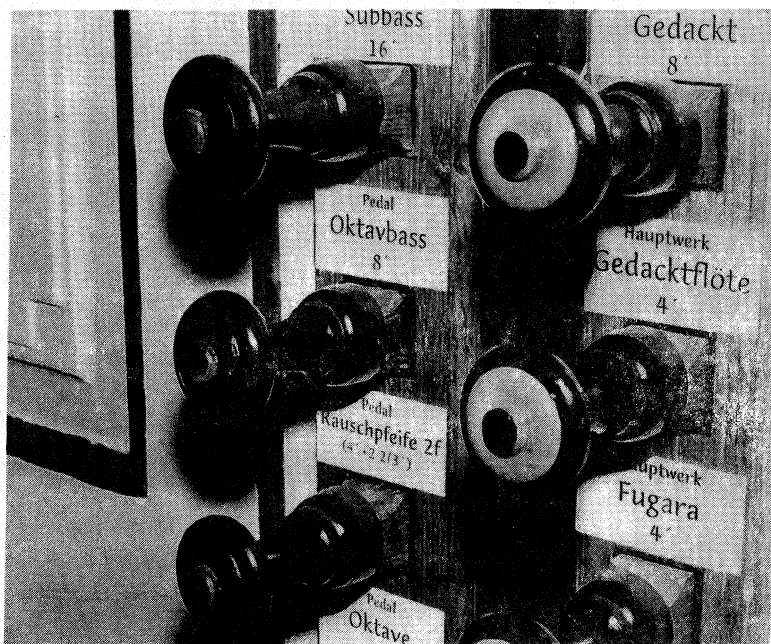
A szerkesztőség Klaus Beckmann és Bernhard Billeter véleményének közreadásával zárja le azt a lapban immár háromnegyed éve folyó vitát, mely *Buxtehude g-moll prelúdiuma* (BuxWV 149) *szextoláinak* különféle értelmezése és frazeálása körül alakult ki.

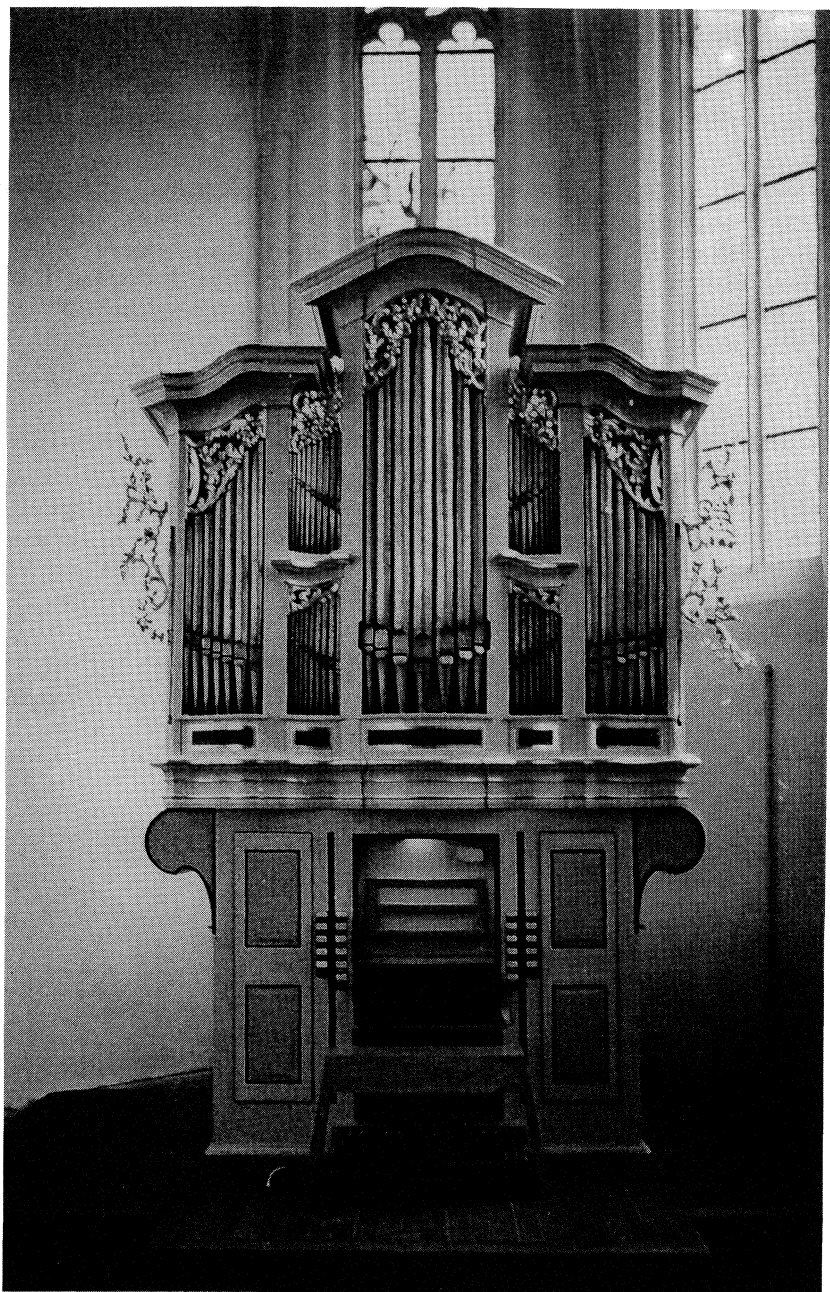
Hosszú, tizenhat oldalas beszámolót olvashatunk a *GdO tavaly nyári würzburgi találkozójának eseményeiről*, melyek mintegy hatszáz résztvevőt vonzottak.

Wolfgang Baumgratz írása a *80 esztendőös Albert de Klerket*, a világhírű holland orgonistát, egykori mesterét köszönti. De Klerk 1917-ben Haarlemben született, első orgonatanára Hendrik Andriessen volt. Tanulmányait az amszterdami konzervatóriumban 1941-ben kitüntetéssel fejezte be. A háborút követően rövidesen nemzetközi hírnévre tett szert, így 1954-ben —katolikus vallása ellenére— a haarlemi városi orgonista tisztét ajánlották fel számára, melyet a református St. Bavo-templomban töltött be 1982-ig. A cikk röviden méltatja a jubiláns karvezetői, pedagógusi és zeneszerzői érdemeit is.

Rainer Mohrs a *Hermann Schroeder Társaság* 1997. szeptemberében Trierben tartott *találkozójáról* tudósít. Schroeder (1904–1984) századunk egyik legjelentősebb katolikus egyházi szerzője, aki száznál is több művel gazdagította az orgona irodalmát. Egykori pedagógusi működési helyén, a kölni zeneművészeti főiskolán 1995-ban alakult meg a szellemi örökségének ápolását céljával kitűző egyesület. (Címük: Hermann-Schroeder Gesellschaft, c/o Dr. Rainer Mohrs, Goethestr. 5, D-55270 Zomheim.)

Enyedi Pál

*Az előző oldalon és fent: a kolozsvár-kolozsmonostori r.k. templom orgonája.
(Ld. híradásunkat a 322–323. oldalon!)*